

Włodzimierz Gruszczyński

Materiały sympozjum rumuńsko-polskiego

Biuletyn Polonistyczny 27/3-4 (93-94), 176-182

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Elena TIMOFTE

1. /.../, I.C. Chişimia, ..., Manual..., (patrz: I.C. Chişimia, p. 3).
2. /.../, I.C. Chişimia, ..., Manual..., (patrz: I.C. Chişimia, p. 13).

Maria VÎRCIOROVEANU

1. Figura lui Mihai Viteazul în scrierile lui Piotr Skarga /Postać Michała Walecznego w twórczości P. Skargi/, Buc. 1974.
2. Marin Preda în traducere polonă /M. Preda w polskim przekładzie/, RITL, 1976.
3. O prietenă a poporului român /Przyjaciółka narodu rumuńskiego/, "Viaţa românească", 1977, nr 9 (o K. Iżłakowiczównie)
4. Kazimiera Iżłakowiczówna şi România /K. Iżłakowiczówna i Rumunia/, w: RCR-P.

Mgr Włodzimierz Gruszczyński

MATERIAŁY SYMPOZJUM RUMUŃSKO-POLSKIEGO

W październiku 1980 r. odbyło się w Bukareszcie sympozjum pt. "Rumuńsko-polskie stosunki kulturalne". Inicjatorami i organizatorami tej ważnej imprezy naukowej byli pracownicy Sekcji Filologii Polskiej Wydziału Języków i Literatur Obcych na Uniwersytecie w Bukareszcie. Oni też pod kierunkiem doc. dra Iona Petrică przygotowali do druku i wydali w 1982 r. materiały sympozjum w tomie zatytułowanym "Relaţii culturale româno-polone" (Rumuńsko-polskie stosunki kulturalne). W publikacji znalazło się trzydzieści spośród trzydziestu dwu referatów wygłoszonych na sympozjum. Całość została poprzedzona krótkim słowem wstępnym I. Petrică.

Referaty zawarte w tomie dotyczą wielu aspektów szeroko rozumianych stosunków kulturalnych. Dlatego też redaktorzy, aby ułatwić czytelnikowi korzystanie z książki, zgrupowali teksty w trzech działach tematycznych: historycznym, filologicznym (w ścisłym znaczeniu tego słowa) i dotyczącym sztuki (w tym literatury).

Część pierwszą, historyczną otwiera praca Mihai Mitu pt. "Cracovia și relațiile culturale româno-polone" (Kraków a rumuńsko-polskie stosunki kulturalne), w której autor, przytaczając wiele interesujących i mało znanych faktów (m.in. wspomina kilka księzek autorów rumuńskich, które drukowane były już w końcu XV w. w oficynach krakowskich), dowodzi, że Kraków w okresie ostatnich pięciuset lat odgrywał ważną rolę w zbliżaniu naszych kultur. Ciekawym uzupełnieniem rozważań M. Mitu jest artykuł Stanisława Widłaka pt. "Studiile de limba română la Universitatea Jagiellonă" (Studia rumunistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim), w którym zreferował on historię i opisał stan obecny krakowskiej rumunistyki.

Próbie sprostowania legendy, która zyskała prawo obywatelstwa i w historii, podjął Constantin Rezachevici w referacie "Asediul Cetății Neamțului de către Jan Sobieski (1691): de la Dimitre Cantemir și Costache Negruzzi la realitatea istorică" (Oblężenie twierdzy Neamt przez Jana Sobieskiego (1691): od Dymitra Cantemira i Costache Negruzzi do rzeczywistości historycznej). Natomiast Juliusz Demel, wykorzystując różnorodne materiały źródłowe (listy, publicystykę, zawartość dawnych encyklopedii, wspomnienia, pamiątniki i literaturę piękną) starał się odtworzyć "Charakterystyczne cechy spojrzenia Polaków na Rumunię w XIX w." (Trăsăturile caracteristice ale viziunii polonezilor asupra României în sec. al XIX-lea), Marin Bucur

zaś przedstawił wyniki analizy dużej liczby listów powstańców rumuńskich z lat 1848-1849 (m.in. N. Balcescu) i wykazał wielokierunkowość kontaktów emigracji polskiej z politykami rumuńskimi. Jego opracowanie zatytułowane jest "Polonia și revoluționarii polonezi în corespondența pașoptiștilor români" (Polska i polscy powstańcy w korespondencji rumuńskich uczestników Wiosny Ludów). Stanisław Borawski w referacie pt. "Imaginea doctorului Julian Łukaszewski în scrisorile lui Zygmunt Miłkowski" (Postać dra J. Łukaszewskiego na podstawie listów Z. Miłkowskiego) omówił charakter i działalność publiczną jednego z głównych działaczy emigracji polskiej na terenie Rumunii. Autor podał w wątpliwość sposób przedstawienia postaci J. Łukaszewskiego w książce I. Petrica "Confluente culturale româno-polone în a două jumătate al sec. XIX-lea" (Wzajemne wpływy kulturalne rumuńsko-polskie w drugiej połowie XIX w.).

Na dział drugi złożyło się sześć referatów. Florica Dimițescu w pracy pt. "Corespondența româno-polone în scrierea românească din secolul al XVI-lea" (Podobieństwa rumuńsko-polskie w pisowni rumuńskiej z XVI w.) przypominała, że drugi (chronologicznie licząc) tekst rumuński zapisany alfabetem łacińskim - "Ojczyzna nasza" - wydrukowany został w Krakowie w 1593 lub 1597 r. Autorka przedstawiła wyniki drobiazgowej analizy filologicznej tego tekstu i wskazała na liczne wpływy ortografii polskiej na sposób jego zapisu. Gheorghe Mihaila, zajmujący się od wielu lat historią sławistyki rumuńskiej, omówił w swym referacie "Polonika w dziełach naukowych Ioana Bogdana" (Polonica în opera științifică lui Ioan Bogdan).

Dwie prace z omawianego działu mają charakter dialektologiczny: Emil Vrabie przedstawił "Cechy mowy trójjęzycznych Polaków ze wsi Vicsani w okręgu Suczawa" (Aspecta din vorbirea

trilingvilor poloni din satul Vicșani, județul Suceava), a Stanisław Gogolewski omówił "Problem tzw. cech bałkańskich w strukturze gramatycznej polskich gwar na terenie Rumunii" (Problema trăsăturilor așanumite balcanice ale structurii gramaticale în graiurile poloneze din România). Jeden referat dotyczył onomastyki - Eleny Timofte "Morfologia termenilor toponimici de origine românească din sudul Poloniei" (Morfologia toponimów pochodzenia rumuńskiego w południowej Polsce). Natomiast Elena Deboveanu-Terpu i Janina Wójtowicz są autorkami referatu o charakterze kontrastywnym - "Unități frazeologice de intensitate în limbile polonă și română" (Identyczne jednostki frazeologiczne wyrażające intensywność w języku polskim i rumuńskim).

Na część trzecią, dotyczącą literatury i sztuki, złożyło się aż osiemnaście prac. Dwie z nich związane są z historią sztuki - dziedziną, w której zakresie wzajemne wpływy naszych kultur są mało uświadamiane. Vasile Draguț w referacie pt. "Despre relațiile artistice româno-polone în secolole XIII-XVII" (O rumuńsko-polskich stosunkach artystycznych w okresie od XIII do XVII w.) skupił się przede wszystkim na problematyce architektonicznej, a Razvan Teodorescu w pracy "Manierism și »prim baroc« postbizantin între Polonia și Stambul: cazul moldav (1600-1650)" (Manierizm i wczesny barok postbizantyński na terenie między Polską a Stambułem: przypadek mołdawski (1600-1650)) zanalizował sytuację kulturalną w Mołdawii, która w pierwszej połowie XVII w. znajdowała się w strefie wpływów tureckich i polskich, biorąc pod uwagę fakty z dziedziny architektury, malarstwa portretowego, a także mody.

Wiele prac historycznoliterackich zawartych w tomie ma charakter komparatystyczny. Henryk Misterski w referacie "Dosoftei - Kochanowski și problema vulgatei" (Dositheus - Kochanowski i problematyka wulgaty)

nowski a problem Wulgaty) podjął dyskusję z autorem opracowania ostatniej edycji dzieła Dosyteusza w sprawie wpływu "Psałterza Dawidowego" Jana z Czarnolasu na pierwszą rumuńską wersję tego utworu. Inne prace w tej grupie dotyczą porównania wybranych gatunków literackich w obu literaturach (Dan Horia Mazilu: "»Stihurile la stema« și poetica Barocului" - "Wiersze herbowe" a poetyka baroku, i Eugenia Ștefan: "Cazaniile române și polone vechi Contributia lor la biruința scrisului în limba populară" - Kazania starorumuńskie i staropolskie. Ich wpływ na zwycięstwo piśmiennictwa w języku narodowym), porównania twórczości wybranych pisarzy (Stan Velea: "Sadoveanu și Reymont" - Sadoveanu i Reymont, oraz Gheorghe Călin: "Semnificații metaforice în poezia lui Mihai Eminescu și Adam Mickiewicz" - Znaczenia metaforyczne w poezji M. Eminescu i A. Mickiewicza) lub funkcjonowania pewnych elementów formalnych w literaturach obu narodów (Krystyna Wadówka: "Motivul »arborelui«; semnificația și evoluția lui în poezia simbolistilor polonezi și români" - Motyw "drzewa"; jego znaczenie i ewolucja w poezji symbolistów polskich i rumuńskich).

W tomie prac poświęconych badaniu kontaktów między dwoma kulturami, musiało się znaleźć miejsce na omówienie recepcji przekładów literackich na obcym gruncie. Nestor rumuńskiej polonistyki, Ion Constantin Chițimia zajął się rolą, jaką odegrały utwory Jana Kochanowskiego w kulturze rumuńskiej ("Jan Kochanowski și ecoul lui în literatura română" - J. Kochanowski i echa jego twórczości w literaturze rumuńskiej), a Pandele Olteanu wskazał na wpływ, jaki wywarła twórczość Szymona Starowolskiego na ukraińskiego pisarza z drugiej połowy XVII w. - J. Galatowskiego, którego dzieło zostało z kolei przełożone na rumuński przez Metropolitę Varlaama ("Contribuții la o istorie

a legăturilor culturale polono-ucraino-române" - Przyczynki do historii związków kulturalnych polsko-ukraińsko-rumuńskich). Dziewiętnastowieczne przekłady niektórych powieści T.T. Jeza na język rumuński i bułgarski są przedmiotem rozważań Laury Baz-Fotiade w referacie pt. "Zygmunt Fortunat Miłkowski în contextul relațiilor româno-bulgare"¹ (Z.F. Miłkowski w kontekście stosunków rumuńsko-bułgarskich). Victor Jeglinschi w pracy zatytułowanej "»Mașterul Manole« de Lucian Blaga pe scena Teatrului Mare din Lvov" ("Mistrz Manole" L. Blagi na scenie Teatru Wielkiego we Lwowie) omówił tłumaczenie, sposób wystawienia oraz przyjęcie przez krytykę i publiczność pierwszego dramatu rumuńskiego w teatrze polskim. Cornelia Cîrstea i Ion Diaconescu zreferowali "Echa polskie w prasie literackiej wydawanej w Krajowie w okresie międzywojennym" (Ecouri poloneze în presa literară craioveană din perioada interbelică), natomiast Constantin Geambașu przedstawił referat "Receptarea operei Mariei Dąbrowska în România" (Recepcja dzieł M. Dąbrowskiej w Rumunii), a w nim informacje o przekładach opowiadań i powieści autorki "Nocy i dni" na język rumuński i o przyjęciu ich przez rumuńską krytykę.

Wyjątkowego zjawiska w historii literatury dotyczy praca Eleny Linty pt. "Poezie patriotică românească de expresie polonă" (Patriotyczne poezja rumuńska w języku polskim). Autorka scharakteryzowała w niej twórczość Mirona Costina i Tadeu Hîj-deu - pisarzy rumuńskich, którzy część swoich dzieł napisali po polsku.

Leon Volovici spróbował odtworzyć "Obraz Polaka w literaturze rumuńskiej" (Imaginea polonezului în literatura română), biorąc za podstawę swych rozważań dzieła powstałe w okresie od XVII do XX wieku włącznie. Ion Petrica zaś w artykule "Litera-

tura polonă în România în timpul celui de al doilea război mondial" (Literatura polska w Rumunii w czasie drugiej wojny światowej) omówił wszystkie formy funkcjonowania naszej literatury na terytorium Rumunii w latach 1939-1944, tzn. liczne wydania zarówno przekładów dzieł polskich na rumuński, jak i utworów polskich w oryginale (klasycznych i współczesnych, powstających w Rumunii) oraz szereg czasopism publikujących m.in. utwory literackie.

Maria Vîrcioroveanu swą pracę pt. "Kazimiera Iłłakowiczówna și România" (K. Iłłakowiczówna i Rumunia) poświęciła - wówczas jeszcze żyjącej - znanej tłumaczce i popularyzatorce kultury i poezji rumuńskiej w Polsce. Dzięki temu, że autorka referatu znała poetkę, jej rozważania nabierają niekiedy charakteru bardzo osobistego.

Wszystkie teksty, zawarte w omawianym tomie, opublikowane zostały w języku rumuńskim. Szkoda, że nie uwzględniono potrzeb ewentualnego czytelnika polskiego i nie dołączono do każdego referatu choćby kilkuzdaniowego streszczenia w języku polskim. Żałować także należy, że tak wartościowa publikacja ukazała się w małym nakładzie (224 egzemplarze).

¹ W spisie treści na str. 4 podany został inny tytuł tego referatu: Scrierile lui T.T. Jeș în contextul relațiilor româno-bulgare (Twórczość T.T. Jeș w kontekście stosunków rumuńsko-bułgarskich).

Włodzimierz Gruczyński